

**Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laeiksi lasten kotihoidon tuesta ja lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta**

Eduskunta on 10 päivänä huhtikuuta 1992 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 38 laeiksi lasten kotihoidon tuesta ja lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 7 päivänä kesäkuuta 1991 valiokuntaan lähettämän ed. Vehkaojan ym. lakialoitteen n:o 51/1991 vp laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 1 ja 10 §:n muuttamisesta. Edelleen valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi eduskunnan 7 päivänä kesäkuuta 1991 valiokuntaan lähettämän ed. Mäkelän toivomusaloitteen n:o 1221/1991 vp lasten kotihoidon tuen korottamisesta ja eduskunnan 13 päivänä maaliskuuta valiokuntaan lähettämän ed. Mäkelän ym. toivomusaloitteen n:o 272 lasten kotihoidon tuen korottamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Martti Lähteinen sosiaali- ja terveysministeriöstä, toimistopäällikkö Maija Kleemola tietosuojavaltuutetun toimistosta, suunnittelupäällikkö Olli Valpola kansaneläkelaitoksesta, apulaisosastopäällikkö Rolf Eriksson Suomen Kaupunkiliitosta, osastopäällikkö Olli Kerola Suomen Kunnallisliitosta, toimitusjohtaja Berndt Långvik Finlands svenska kommunförbundista, asiamies Pekka Piispainen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, sosiaalipoliittinen asiamies Markku Koponen Liiketyönantajain Keskusliitosta, tutkimussihteeri Kaija Kallinen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, koulutuspoliittinen sihteeri Vesa Jussila Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck

Akavasta, tutkimussihteeri Riitta Martiskainen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, jaostopäällikkö Kaarina Knuuti Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusjärjestöstä, puheenjohtaja Rauno Kervinen Suomen Sosiaalihalinnon johto ry:stä, koulutussuunnittelija Marja-Leena Korhonen Kunta-alan Unionista, sosiaalijohtaja Seija Tikkanen Lohtajan kunnan edustajana, sosiaalijohtaja Jaakko Luoma-haara Hämeenkyrön kunnan edustajana ja puheenjohtaja Arja Kauppinen Kansaneläkelaitoksen Toimihenkilöt ry:stä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki lasten kotihoidon tuesta, jolla korvataan nykyinen vastaavaniminen laki. Lakiehdotuksella siirrettäisiin lasten kotihoidon tuen toimeenpanoon liittyvät tehtävät kokonaisuudessaan kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Lasten kotihoidon tukea koskeviin säännöksiin tehtäisiin joitakin lähinnä teknisluonteisia tarkistuksia. Lasten päivähoidosta annetun lain muutoksen tarkoituksena on korostaa lasten kotihoidon tuen saamisedellytyksenä sitä, ettei asianomainen käytä päivähoitopalveluja. Esitys on osa laajempaa tehtävien siirtoa kansaneläkelaitokselle. Uudet lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

Lakialoitteessa n:o 51/1991 vp ehdotetaan, että lasten kotihoidon tukea voitaisiin maksaa myös perhehoitajalle, jonka hoitoon kunta on sijoittanut lapsen.

Toivomusaloitteessa n:o 1221/1991 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ottaisi valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen riittävän määrärahan lasten kotihoidon tuen eli äidinpalkan tuntuvaksi korottamiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 272 ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ottaisi valtion talousarvioesitykseen riittävän määrärahan lasten kotihoidon tuen eli äidinpalkan tuntuvaksi korottamiseksi.

Lasten kotihoidon tuen toimeenpanon siirtoa kansaneläkelaitokselle on seurattava erityisesti ottaen huomioon, että kyseessä on kunnan tehtävä, joka siirretään muulle hallinnolle. Järjestelyn ei pidä horjuttaa kuntien itsehallintoa. Lapsen vaihtaessa päivähoidosta lasten kotihoidon tuelle ja päinvastoin ei saa syntyä perusteettomia viiveitä. Tämä edellyttää tehokasta tiedonkulkua kansaneläkelaitokselta kunnille ja päinvastoin. Uudistuksen vaikutusta kuntien sosiaalitoimeen on varsinkin pienissä kunnissa seurattava.

Nyt esitetyn muutoksen toteuttamisessa on olennaista, että asiakkaalta edellytetään mahdollisimman vähän viranomaiskäyntejä. Tästä syystä valiokunta pitää tärkeänä, että hakemus lasten kotihoidon tuesta voidaan jättää myös kunnan viranomaisille, joiden tulee hallintomennettelylain säännösten ja periaatteiden mukaisesti toimittaa hakemus kansaneläkelaitokselle. Kun kansaneläkelaitoksen pysyviä toimistoja ei ole kaikissa kunnissa, tulee kansaneläkelaitoksen lisäksi erilaisin toimipistejärjestelyin pyrkiä huolehtimaan siitä, että palveluja on riittävästi saatavissa maan kaikissa osissa. Hakemus on voitava tehdä mahdollisimman vaivattomasti ja hakemuskäytännöksi voidaan jakaa myös kunnan viranomaisten kautta, jolloin asiointi kansaneläkelaitokseen on mahdollista myös postitse.

Valiokunta kiinnittää huomiota asiakkaitten tietosuojaan tärkeyteen sekä viranomaisten tiedonantovelvollisuuden suppeaan, mutta kansalaisten etujen kannalta riittävän laajaan soveltamiseen.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoitus on vuosina 1994 ja 1995 siirtää eräitä muita etuuksia tarvittaessa kokeilujen nojalla kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Eräisiin näistä etuuksista liittyy lasten kotihoidon tukea enemmän yhteyksiä kunnan viranomaisten tai oppilaitosten toimintaan. Osa on kunnan rahoitettavia. Tästä syystä siirtämisen perusteet on selvitettävä ja pyrittävä yhteisymmärrykseen siirtojen toteuttamisessa. Toimeentulotuen siirtäminen ei saa johtaa siihen, että edellytykset toimeentulotukeen kytkettyyn sosiaalityöhön heikkenevät.

Tehtävien siirtyessä laajemmin sosiaalitoimelta kansaneläkelaitokselle on tärkeää, etteivät

muun muassa ehkäisevän sosiaalityön edellytykset kunnissa tämän takia heikkene. Koska uudistuksen eräänä tärkeänä perusteluna on hallinnon järkeistäminen ja säästäminen, kansaneläkelaitoksen tulisi suoriutua tehtävistä nykyisellä henkilökunnalla. Jos kansaneläkelaitos tarvitsee uusiin tehtäviin lisähenkilökuntaa, on luontevaa tarjota näitä tehtäviä niille sosiaalitoimen henkilöille, jotka ovat hoitaneet vastaavia tehtäviä kunnissa.

Verouudistuksen yhteydessä lasten kotihoidon tuessa luovuttiin nettotulon käsitteestä ja siirryttiin käyttämään veronalaisen tulon käsitettä etuuden perustana. Tästä aiheutuu yrittäjille ja maatalousyrittäjille menetyksiä lakiehdotuksen 11 §:n mukaiseen lisäosaan, kun tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneita menoja ei voi vähentää.

*Valiokunta edellyttää, että kiireellisesti annetaan esitys lasten kotihoidon tuen lisäosan perusteena olevien tulojen määrittelyn muuttamisesta niin, että käytettävä tulokäsite kohtelee eri tulolajeja tasapuolisesti.*

Voimassa olevassa lainsäädännössä on ollut vuosittain uudistettu osittainen lasten kotihoidon tuki. Tällä on tuettu niitä perheitä, joissa jompikumpi lapsen huoltajista tekee lapsen hoidon vuoksi lyhennettyä työpäivää. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämä järjestelmä säilytetään. Lasten osittaisen kotihoidon tuen järjestelmää koskeva lainsäädäntö on valmisteltava tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

Euroopan talousalueesta johtuen on syntynyt epäselvyyttä siitä, onko lasten kotihoidon tuki ulkomaille vietävissä oleva etuus. Valiokunnan käsityksen mukaan se ei palvelulle rinnasteisena ja palvelujen käyttämismahdollisuudesta riippuvana etuutena voi luonteeltaan olla tällainen. Lasten kotihoidon tuen asema sosiaalipalvelujen ja etuuksien kokonaisuudessa on selvitettävä ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin sen pitämiseksi yksinomaan kotimaassa maksettavana etuutena.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuttamattomina.*

Edelleen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että lakialoitteeseen n:o 51/1991 vp sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin*

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 1992

Vielä valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että toivomusalitteet n:ot 1221/1991 vp ja 272 hylättäisiin.*

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja (osittain), U. Anttila, Antvuori, Hiltunen, Hurskainen, Kuittinen, Muttilainen, Nordman, O. Ojala

(osittain), Perho-Santala (osittain), Puhakka (osittain), Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet Koistinen (osittain), P. Leppänen (osittain), Luhtanen (osittain), M. Pietikäinen (osittain), Saari (osittain) ja Vehkaoja (osittain).

